

Практичний семінар для працівників НБУ

Що нового? МСФЗ 9. Фінансові інструменти. Огляд

STAREP is supported with funding provided in part by European Union, Austria's Federal Ministry of Finance, Austrian Development Cooperation, Luxembourg's Ministry of Finance, SECO - State Secretariat for Economic Affairs

Паскаль Фрережак

Старший операційний співробітник Центру реформ фінансової звітності Світового банку

17 листопада 2015 року

Вступ – Дослідження на конкретному прикладі

» Дослідження на конкретному прикладі, проведене Financial Times: зменшення корисності фінансових активів

- » Банк надає позику в розмірі 1 000 000 дол. строком на п'ять років компанії А в останньому кварталі 2018 року. Банк здійснює первісну оцінку кредиту відповідно до економічних критеріїв прийняття рішення по кредиту.
- » Поки позика не є проблемною, як очіувалося, коли кошти були вперше передані позичальнику, жодні збитки за кредитом не спричиняють до серйозних економічних проблем, і, отже, МСФЗ 9 вимагає визнавати частину очікуваних збитків за кредитом протягом строку його дії (очікувані збитки за кредитом протягом 12 місяців).
- » У цьому випадку банк оцінює, що змін у кредитному ризику – тобто виникнення ризику невиконання зобов'язань – не було після первісного визнання. Банк здійснює оцінку забезпечення на покриття збитків за позикою на основі очікуваних збитків за кредитом протягом 12 місяців, яке має становити 1 250 дол.
- » Через рік, 31 грудня 2019 року, банк оцінює кредитний ризик протягом строку дії позики на основі валютних умов і відповідних прогнозних умов упродовж строку дії позики, що лишився. У той час, як станом на цей час позика залишається неproblemною, банк визначає, що кредитний ризик за позикою – ймовірність невиконання зобов'язань – істотно збільшився.
- » Якщо кредитний ризик за позикою істотно збільшується у порівнянні з первісними очікуваннями, понесені кредитором збитки, до яких він є доступний, більше не компенсуються і, отже, МСФЗ 9 вимагає визнавати очікувані збитки за кредитом протягом строку його дії.
- » Згідно з попередньою оцінкою банку, станом на 31 грудня 2019 року, очікувані збитки за кредитом протягом строку його дії становлять 9 000 дол.

» Питання: Чи є позика неproblemною? Чи збільшився кредитний ризик позики? Який обліковий підхід до збитків відповідно до МСБО 39, МСФЗ 9?

Вступ – Дослідження на конкретному прикладі

» Облік відповідно до МСБО 39

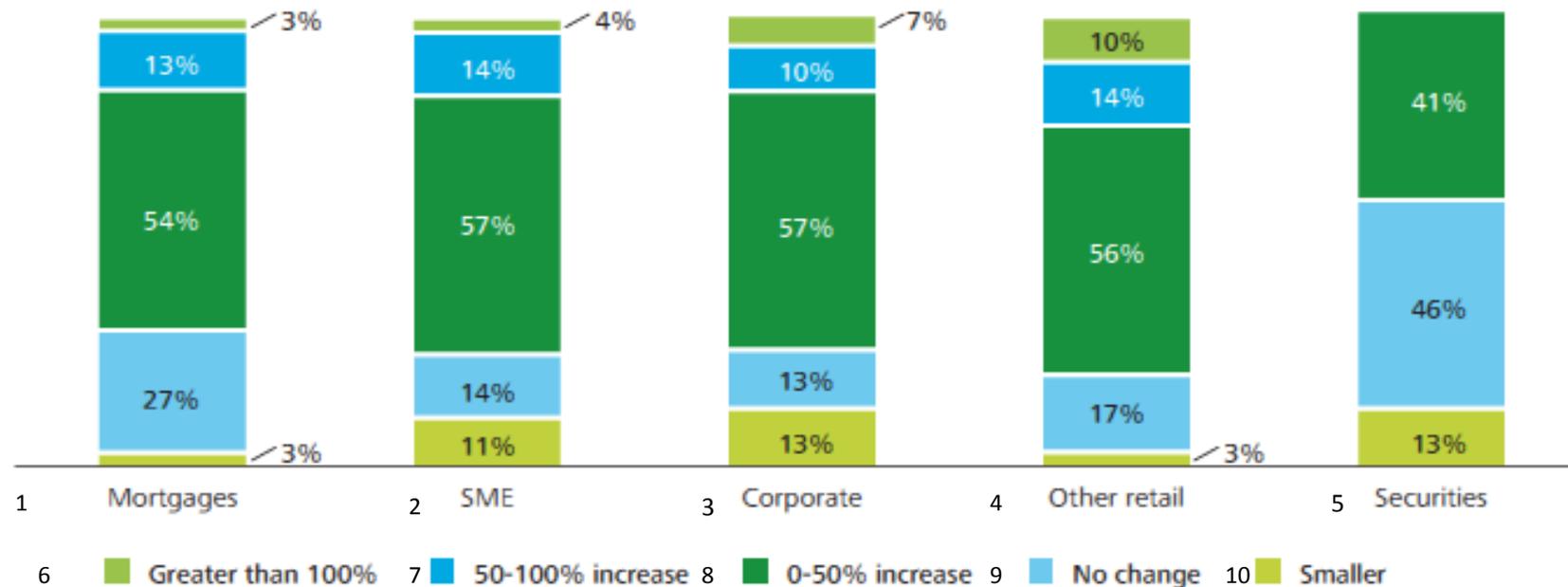
- » Зменшення корисності фінансових активів визнається на основі понесених збитків; це вимагає об'єктивного свідчення ймовірного зменшення корисності до створення забезпечення.
- » Станом на 31 грудня 2018 року немає жодних об'єктивних свідчень зменшення корисності, отже, забезпечення не створюється.
- » Станом на 31 грудня 2019 року банк продовжує визнавати позику сумою 1 000 000 дол., оскільки поки що немає об'єктивного свідчення зменшення корисності, яке має вплив на очікувані майбутні грошові потоки за фінансовим активом, незважаючи на те, що ризик зменшення корисності значно збільшився.

» Облік відповідно до МСФЗ 9

- » Зменшення корисності фінансових активів визнається на основі очікуваних збитків за кредитом; це вимагає урахування історичної, поточної і прогнозованої інформації при визначенні забезпечення на покриття збитків за позикою.
- » Станом на 31 грудня 2018 року банк визнає забезпечення на покриття збитків за позикою в сумі, що дорівнює очікуваним збиткам за кредитом сумою 1 250 дол. протягом 12 місяців. Банк визнає збиток від зменшення корисності сумою 1 250 дол. у прибутку або збитку.
- » Станом на 31 грудня 2019 року банк оцінив, що кредитний ризик позики значно збільшився після первісного визнання і, отже, визнає забезпечення на покриття збитків за позикою в сумі, що дорівнює очікуваних збиткам за кредитом протягом строку його дії. Банк визнає додатковий збиток від зменшення корисності сумою 7 750 дол. (або 9 000 дол. – 1 250 дол.) у прибутку або збитку за відповідний період.

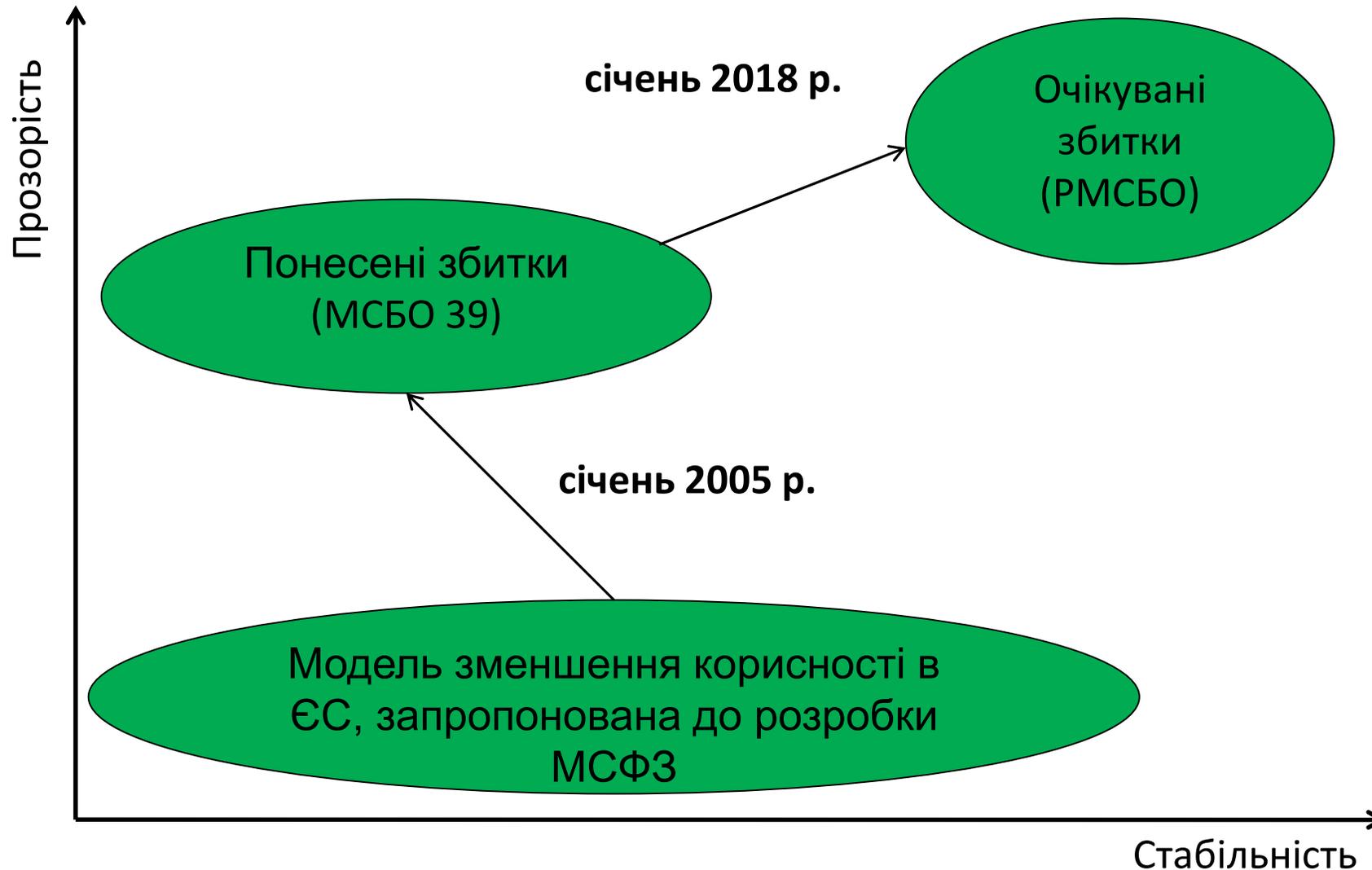
Опитування, проведене Deloitte Belgium в 2014 році

» Припускаючи виникнення ситуації, яка сьогодні склалася на ринку банківського кредитування, як може змінитися у вашому банку загальне забезпечення на покриття збитків від зменшення корисності при переході на МСФЗ 9? (Опитування, проведене Deloitte Belgium в 2014 р.)

- » 2 умови для РМСБО при складанні нового стандарту бухгалтерського обліку:
 - » забезпечити прозорість;
 - » підтримати стабільність/обмежити проциклічність
- » Наближення до цілей банківських регуляторів щодо створення забезпечення
- » РМСБО прийняла рішення, яке передбачає підвищення рівня узгодженості моделі ризиків із системами управління кредитами банків
- » Це частково вирішує проблеми проциклічності
- » Виклики, пов'язані з вирішенням питань зменшення корисності фінансових інструментів, не сприяють вчасному впровадженню змін (2009-2018 рр.)

Від МСБО 39 до МСФЗ 9: Створення забезпечення на покриття збитків за позиками – переслідує дві цілі

МСФЗ 9

Мета нового стандарту

- » Замінити МСБО 39, переобтяжений правилами, який є надто складним для розуміння, тлумачення та застосування...
- » менш складним і таким, що більше базується на принципах, ніж на правилах
- » Забезпечити зближення стандарту із Загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку США (ЗПБО США)
- » Відповісти на заклик країн G20 в квітні 2009 року та рекомендації Ради з фінансових стандартів (FSB)

МСФЗ 9 – Проект фінансових інструментів РМСБО

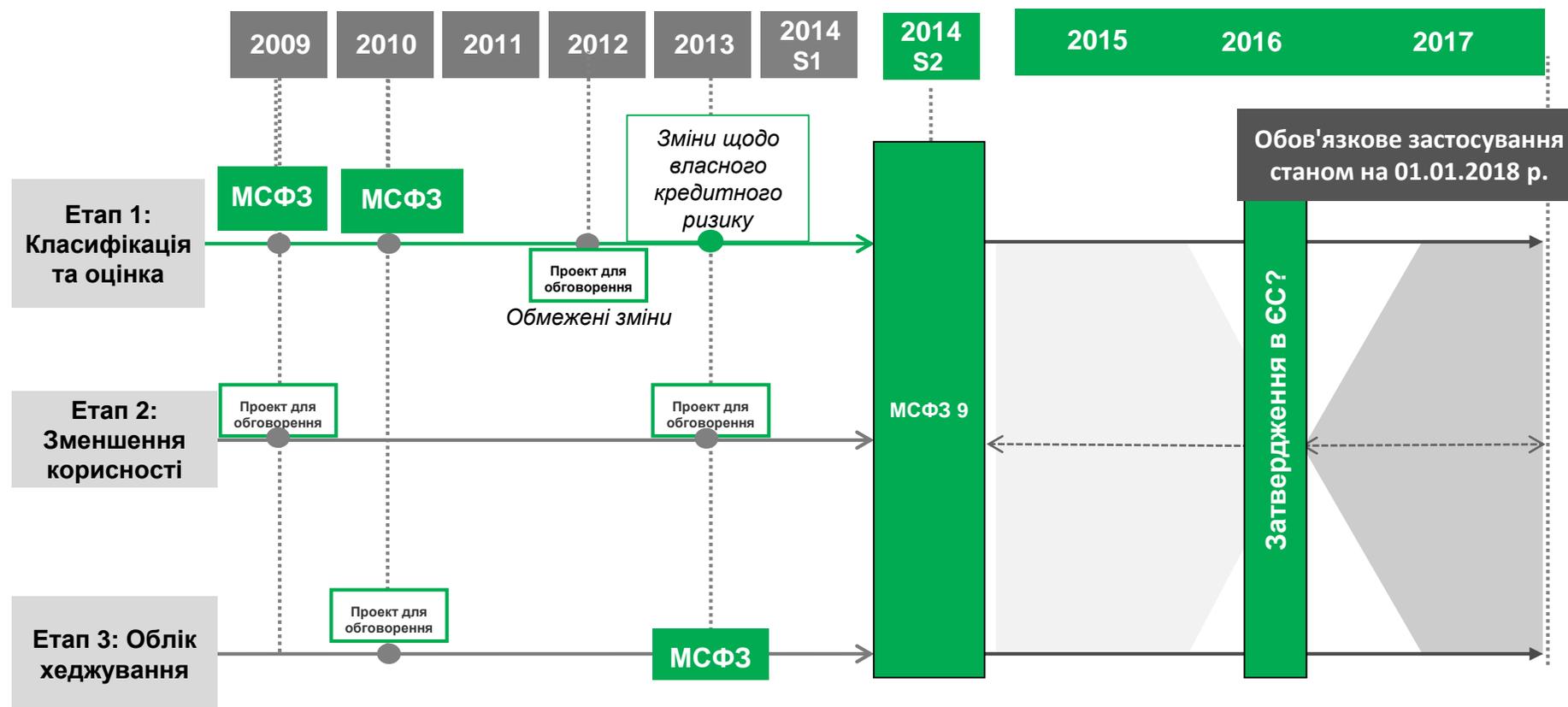
» Складний проект:

- » 3 етапи
- » Виданий у чотирьох «частинах» протягом 5-річного періоду
- » 4 Проекти для обговорення
- » 9 років на впровадження змін: 2009-2018 рр.

» Складні умови:

- » Зміни в регуляторному середовищі
- » Зближення із Загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку США (ЗПБО США)
- » Складні технічні проблеми, пов'язані з серйозними наслідками для власного капіталу і прибутків та збитків банків

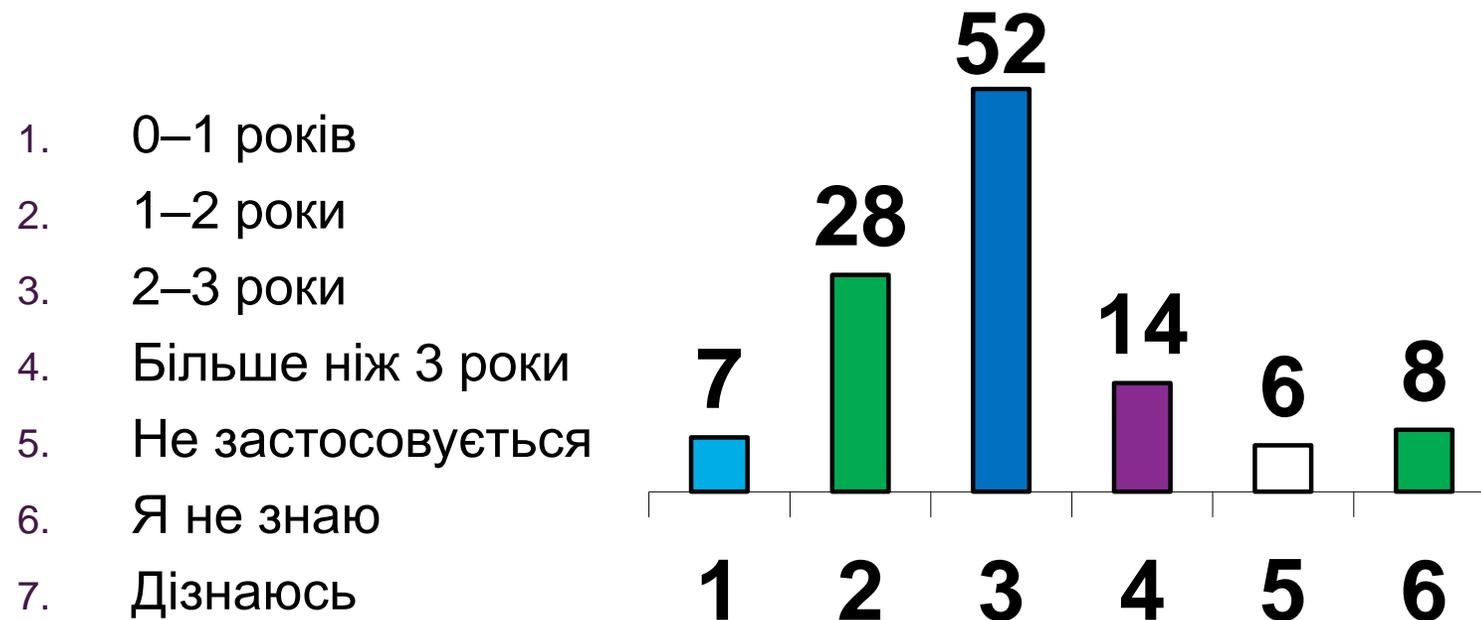
Проект МСФЗ 9

Дата обов'язкового застосування

Дата першого застосування МСФЗ 9

» У 2013 році, на конференції, організованій великими аудиторськими фірмами, європейські банки запитали, скільки часу їм потрібно, щоб реалізувати пропозиції МСФЗ?

Дата першого застосування МСФЗ 9

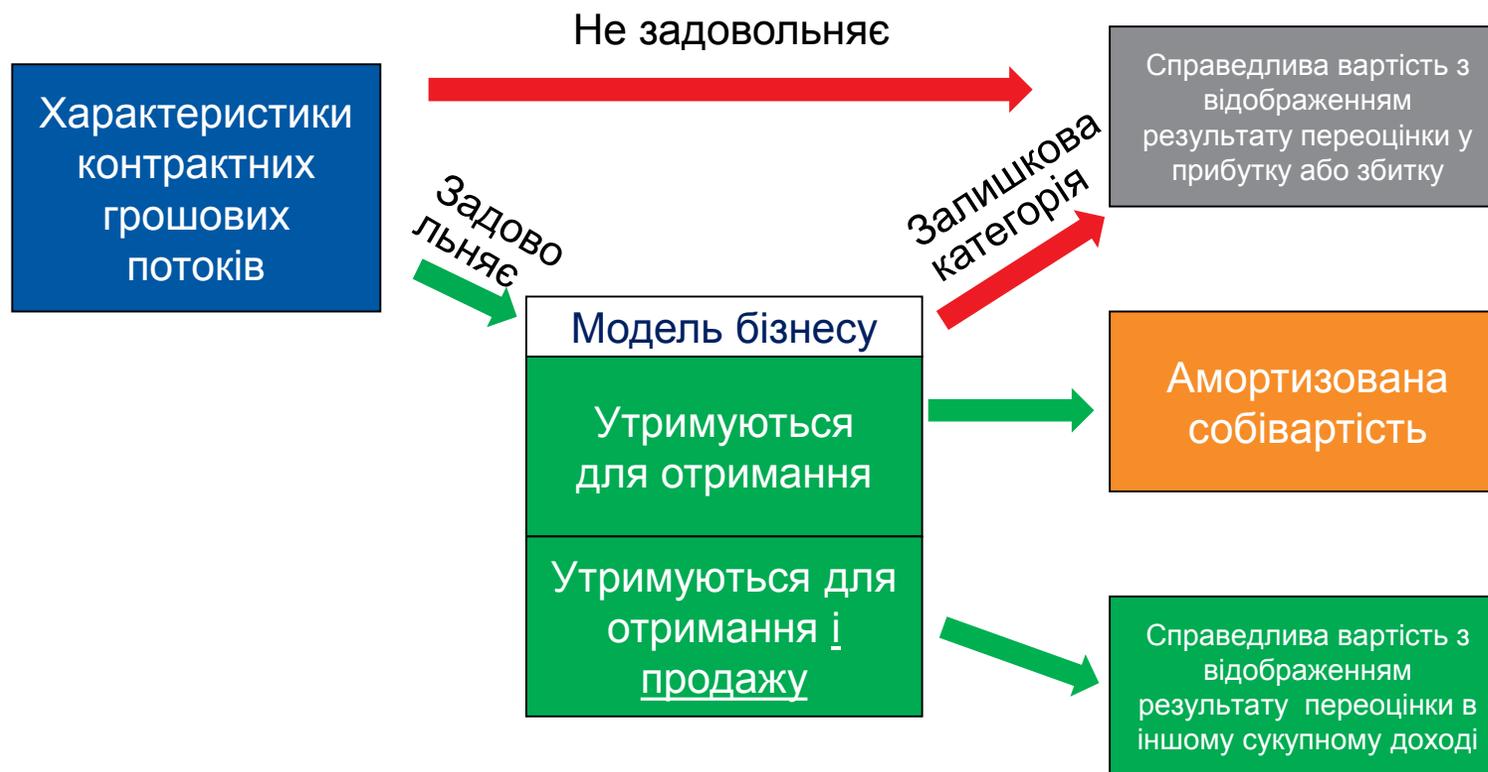
- » Датою першого застосування зараз вважається 1 січня 2018 року (був 2015 рік)
- » Для країн ЄС МСФЗ 9 має бути затверджений Європейською Комісією
 - » Офіційну дату затвердження ще не оголошено (веб-сайт Європейської консультативної групи з фінансової звітності (EFRAG) ще не визначено)
 - » Банки ЄС очікують на затвердження МСФЗ 9 протягом 2016 року
- » Більш ранні версії МСФЗ 9 можна використовувати для небанківських установ в країнах, які не є членами ЄС (класифікація та оцінка)

Модель бізнесу – центральний
елемент МСФЗ 9

Запровадження моделі бізнесу/стратегії

- » МСФЗ 9: 3 моделі бізнесу суб'єкта господарювання
 - » **Утримання інструментів** з метою отримання контрактних грошових потоків (амортизована собівартість)
 - » **Модель справедливої вартості з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку**
 - » **Змішана модель** справедливої вартості з відображенням результату переоцінки в іншому сукупному доході
- » Рішення про вибір моделі бізнесу приймає керівництво

Модель бізнесу (продовження)

Перекласифікація застосовується до усіх моделей бізнесу

Класифікація та оцінка

Вплив на позики та облігації: модель бізнесу

- » Амортизована собівартість: особлива мета «утримувати для отримання»
 - » Значні продажі повинні бути нечастими (наприклад, непередбачений/ стресовий випадок)
 - » Часті продажі повинні бути незначними в окремих випадках і в сукупності
 - » Деякі винятки: наприклад продажі внаслідок погіршення якості кредиту відповідно до документованої інвестиційної політики
- » Суб'єкт господарювання не повинен розглядати кожний сценарій «що якщо» або найгірший сценарій
- » Непередбачені продажі:
 - » Не здійснюється перерахунок фінансових звітів попереднього періоду; немає змін у класифікації решти фінансових активів у моделі бізнесу
 - » оскільки суб'єкт господарювання врахував усю необхідну та об'єктивну інформацію для первинної класифікації
- » Ліквідність портфелів:
 - » Частина портфелю, утримувану для стресових сценаріїв, можна класифікувати за амортизованою собівартістю,
 - » але значні або часті продажі не узгоджуються з амортизованою собівартістю (навіть якщо до таких продажів змушують регулятори, щоб продемонструвати ліквідність)
- » Змішана модель бізнесу «ініціювати, щоб утримувати та/або розподіляти»
 - » Ступінь деталізації аналізу є ключовим аспектом (ідентифікація субпортфелів)

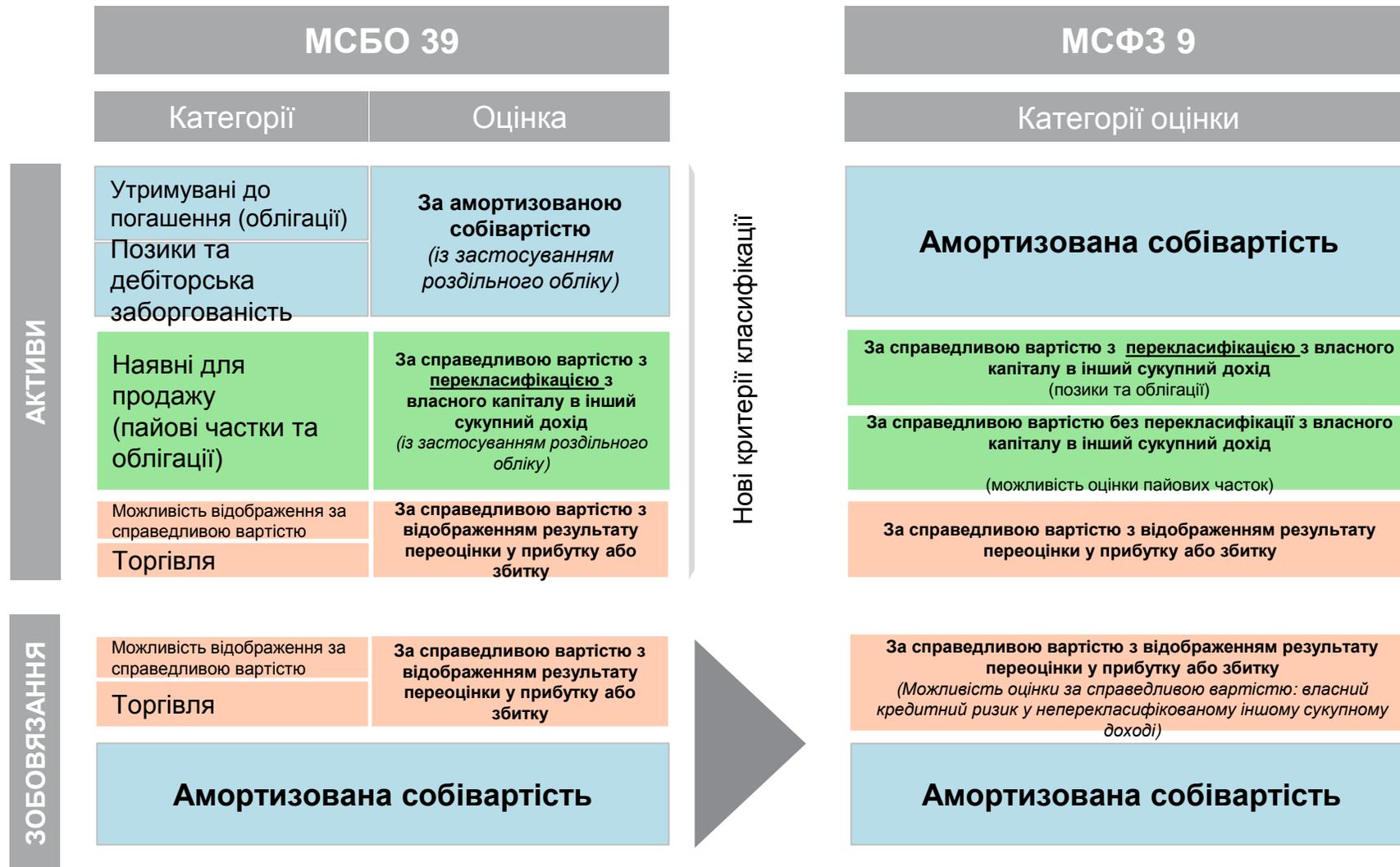
Класифікація та оцінка

Вплив на позики та облігації: модель бізнесу

- » Справедлива вартість з відображенням результату переоцінки в іншому сукупному доході: подвійна мета «утримувати для отримання ТА продажу»
 - » Немає порогу для частоти або обсягів продажів
 - » Основні показники ефективності моделі справедливої вартості з відображенням результату переоцінки в іншому сукупному доході: відсотковий дохід за контрактом, відрахування на покриття збитків від зменшення корисності та зміни справедливої вартості
 - » Приклади:
 - » Банк має фінансові активи, щоб задовольняти свої повсякденні потреби в ліквідних коштах. Як правило, банк має деякі фінансові активи для отримання грошових потоків за контрактами і продає інші для реінвестування
 - » Страховик має фінансові активи для фінансування зобов'язань за страховими контрактами. Страховик також зобов'язується здійснювати діяльність у значних обсягах, пов'язану з купівлею і продажем, щоб збалансувати портфель фінансових активів
- » Торгові активи + активи, управління та оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю, повинні класифікуватись за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку
- » Перекласифікація забороняється
 - » Якщо це не пов'язано з фундаментальними змінами в моделі бізнесу (дуже рідко)
 - » Як правило, це відбувається тільки у випадку, коли суб'єкт господарювання набуває або ліквідує напрямок діяльності

Класифікація та оцінка

Класифікація та оцінка: огляд

МСФЗ 9 – критерії класифікації та оцінки

Впливи на власний капітал

- » Пайові частки/ участь у капіталі згідно з МСФЗ 9: основний механізм відображення - за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки у прибутку або збитку
- » Можливість відображення в іншому сукупному доході змін справедливої вартості без перекласифікації з власного капіталу у прибуток/збиток при вибутті
 - » Нескасовний вибір кожного конкретного інструмента при первісному визнанні, якщо інструмент не утримується для торгівлі
 - » Тільки дивіденди відображаються у прибутку або збитку
 - » Розширене розкриття інформації
- » Правила зменшення корисності інструментів, наявних для продажу – більше недоречні (поняття «значний і пролонгований» зникає)

МСФЗ 9 – Ієрархія оцінки за справедливою вартістю

- » Рівень 1 – Ціна котирування
 - » “Найкращим підтвердженням справедливої вартості є ціна котирування на активному ринку”
- » Рівень 2 – Метод оцінювання вартості охоплює максимальне використання спостережуваних ринкових даних
 - » Посилання на теперішню справедливу вартість іншого ідентичного інструмента, аналіз дисконтованих грошових потоків та моделі опціонного ціноутворення
 - » Метод оцінювання звичайно використовується учасниками ринку і демонструє надання достовірних оцінок цін, отриманих у процесі реалізації фактичних ринкових угод
- » Рівень 3 – Метод оцінювання без використання вихідних даних, які є спостережуваними на ринку

Зменшення корисності

МСФЗ – Модель зменшення корисності фінансових інструментів

МСБО 39 – модель понесених збитків

Діюча модель, яка буде застосовуватись до 2018 року: тільки збитки від зменшення корисності

Збитки, очікувані в результаті майбутніх подій, незалежно від того, наскільки це ймовірно, не визнаються

Визнаються , якщо:

виникає умова (збитки), що створює подію, і вплив можна достовірно оцінити

Більше, ніж одна модель, в залежності від класифікації

МСФЗ 9 – модель очікуваних збитків

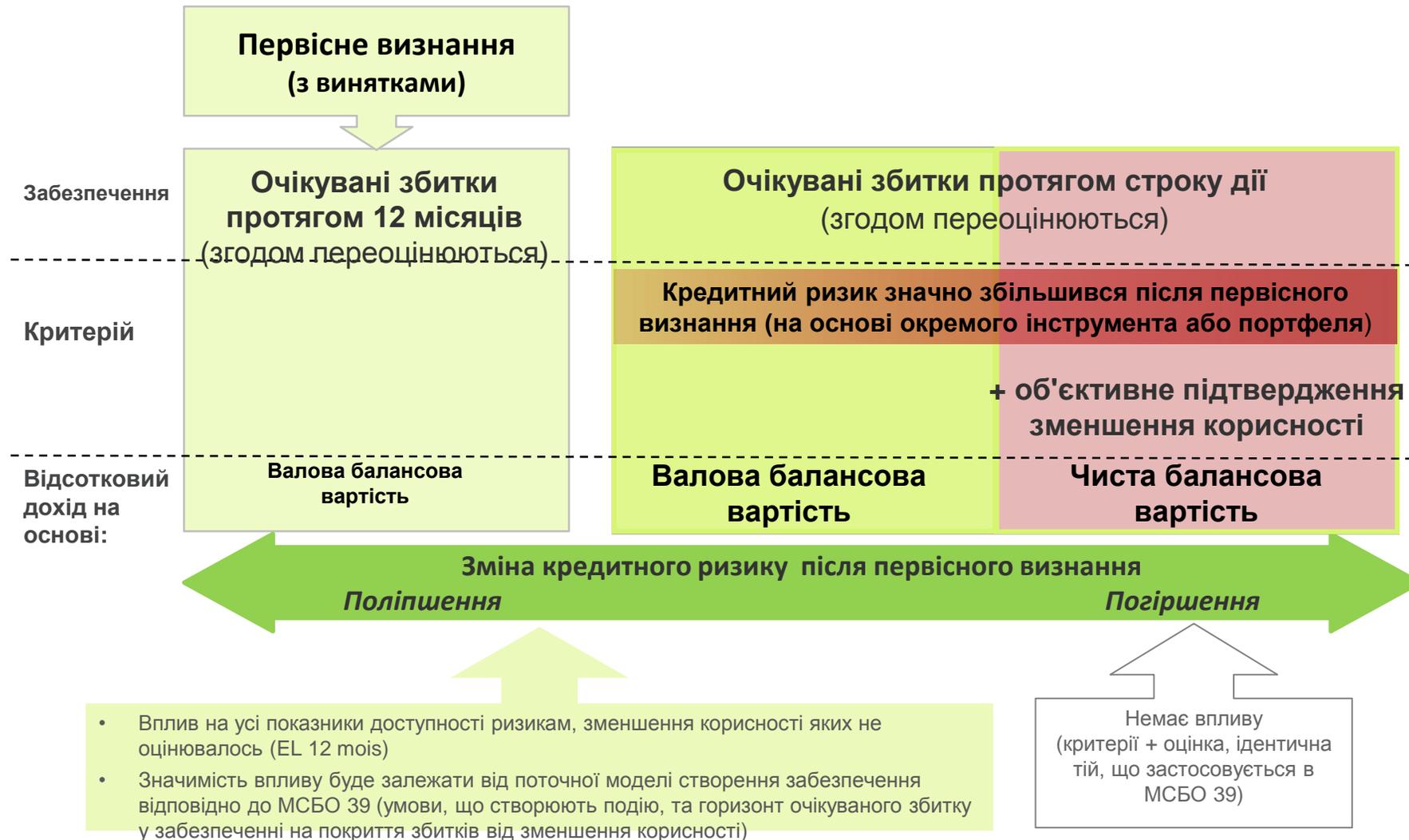
Майбутня модель, яке буде застосовуватись з 2018 року: очікувані збитки

Чутлива до змін інформації, які впливають на кредитні очікування

Очікувані збитки при застосуванні підходу до визнання Погіршення якості кредиту зумовлює необхідність визнання збитків протягом строку його дії

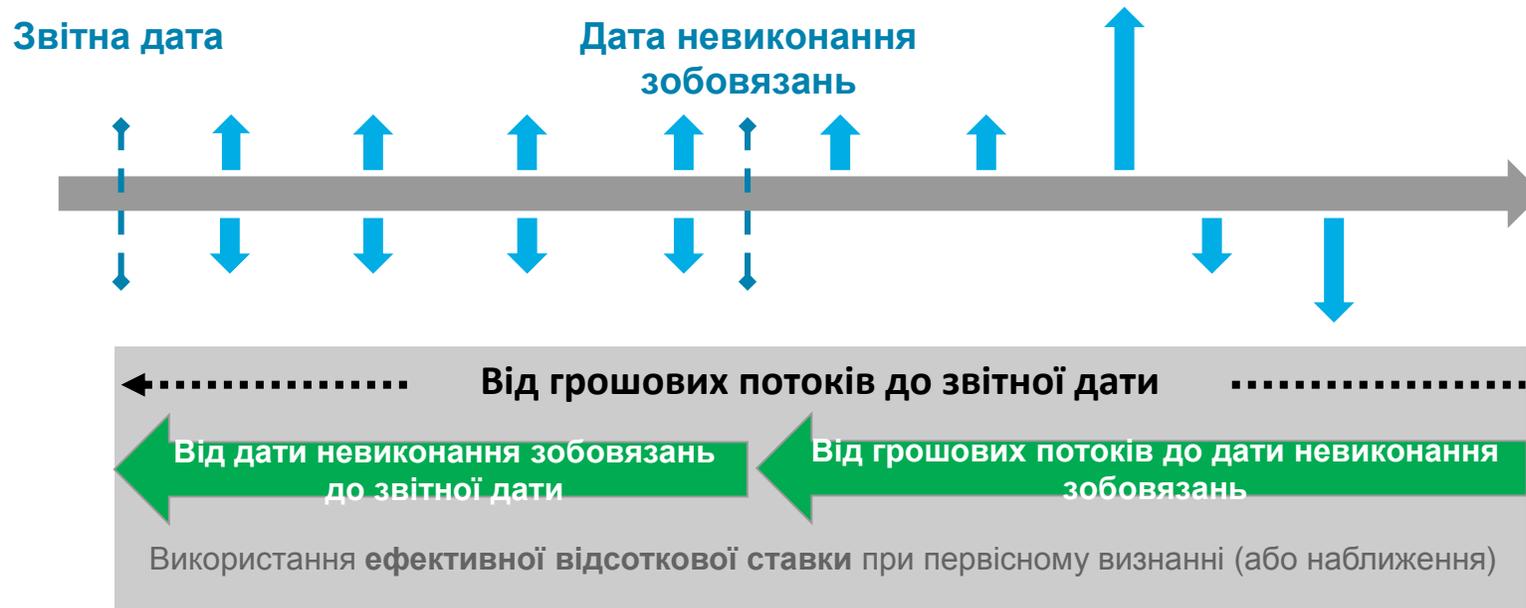
Достовірно розкриття фінансової інформації для підтримки принципів та порівнюваності інформації

Резюме моделі очікуваних кредитних збитків: загальна модель

Визначення та оцінювання очікуваних збитків за кредитом протягом 12 місяців і строку його дії

Очікувані збитки = теперішня вартість контрактних грошових потоків – теперішня вартість грошових потоків, яку очікується відновити

Очікувані збитки протягом 12 місяців або строку дії фінансового інструмента в залежності від пакета кредитів

Очікувані збитки протягом строку дії фінансового інструмента

Визначення та оцінювання очікуваних збитків за кредитом протягом 12 місяців і строку його дії

- » **Очікувані збитки за кредитом протягом строку його дії** = теперішня вартість усіх випадків дефіциту грошових коштів, очікувана протягом решти строку дії фінансового інструмента
 - » $\Sigma [PD(\text{рік 1-ий}) \times LGD + PD(\text{рік 2-ий}) \times LGD + \dots + PD(\text{останній рік}) \times LGD]$
(PD = probability of default – ймовірність невиконання зобов'язань; LGD = loss given default – питомий рівень збитків у випадку невиконання зобов'язань)
- » **Очікувані збитки за кредитом протягом 12 місяців** = частина очікуваних збитків за кредитом протягом строку його дії, пов'язана з ймовірністю невиконання зобов'язань, яке відбувається в найближчі 12 місяців після звітної дати.
 - » $PD(\text{рік 1-ий}) \times LGD(\text{рік 1-ий})$

Загальна модель – Значне погіршення якості кредиту

- » Необхідно оцінити величину погіршення
- » Якщо кількісні умови, які створюють подію, не визначені у стандарті □, їх визначають послідовно за допомогою практики управління ризиками
- » Оцінка погіршення статей з подібними ризиками здійснюється на основі окремого фінансового інструмента або портфеля
- » Оцінка може здійснюватися для окремого контрагента

Зменшення корисності – Операційні спрощення

Поріг	Інвестиційний клас	Неінвестиційний клас	
Статус		Немає днів заборгованості	30 днів заборгованості
Забезпечення	Немає даних	12 місяців або строк дії фінансового інструмента	Строк дії фінансового інструмента

Необхідний аналіз погіршення

Дні заборгованості є відстаючими індикаторами

Використовуйте більше випереджаючих індикаторів:

- Оцінка майбутньої платоспроможності
- Відмова від застосування санкцій
- Негативна інформація Бюро кредитних історій
- Коефіцієнт «кредит/застава»
- Інформація про «перспективи»

Значне погіршення (неспростовне припущення)

- Більше ніж 30 днів заборгованості є індикатором проблемності (він повинен ідентифікувати істотне погіршення до настання події невиконання зобов'язань або продемонструвати об'єктивне свідчення зменшення корисності фінансового інструмента)
- Використовуйте тільки, якщо інформація «про перспективи» недоступна (на рівні окремого інструмента або портфеля)
- Презумпція може бути спростована (якщо історичні дані не показують причинно-наслідковий зв'язок між 30 днями заборгованості і значним зростанням ймовірності невиконання зобов'язань)

Визначення та оцінювання очікуваних збитків за кредитом протягом 12 місяців і строку його дії

» Невиконання зобов'язань

- » Визначати на постійній основі згідно з практикою суб'єкта господарювання щодо управління кредитними ризиками
- » Повинна включати якісні показники невиконання зобов'язань (наприклад, порушення договору)
- » Спростовна презумпція, що невиконання зобов'язань не відбувається після 90 днів заборгованості

» Значне погіршення

» Оцінка на основі ймовірності невиконання зобов'язань (не враховує заставу)

- » Варіювання ймовірності невиконання зобов'язань, що становить 12 місяців, може використовуватись для оцінки погіршення (за винятком, якщо погіршення не відображається належним чином)
- » Регуляторні моделі очікуваних збитків за кредитами можуть бути основою для розрахунків очікуваних збитків за кредитами, але може виникнути необхідність коригування оцінки

» Модифікація/відмова від застосування санкцій

- » Збільшення ризику слід оцінювати з посиланням на якість кредиту на час ініціювання
- » Модифікація автоматично не приводить до поліпшення якості кредиту

Виняток щодо низького ризику

- » Забезпечення = очікувані збитки за кредитом протягом 12 місяців (автоматично, без необхідного відстеження погіршення кредиту)
- » Якість кредиту повинна відповідати «інвестиційному класу»
- » Фінансові інструменти не потребують зовнішнього рейтингу
- » Нечітко визначений критерій визнання очікуваних збитків за кредитом протягом строку дії фінансового інструмента

Висновки

Можливі наслідки

- » Умови: сукупний вплив регуляторних змін (пакет CRD IV, перевірка якості активів, зміни в МСФЗ і штрафні санкції)
- » Доступ до фінансових ринків спонукає банки до вибору варіантів фінансової звітності більше ніж прибуток на власний капітал;
 - » Європейські банки прагнуть до бездоганної репутації і уважно стежать за гудвілом (з точки зору зменшення корисності) і понесеними, але не відображеними збитками (підвищення)
 - » Понесені, але не відображені збитки зростають; частина збитків пов'язана з уникненням шоку від переходу від моделі понесених збитків до моделі очікуваних збитків
- » Нові пруденційні і облікові правила виштовхують банки з окремих видів діяльності і створюють умови для тіньового банкінгу

Погляди, виражені в цій презентації, не обов'язково відображають точку зору Ради виконавчих директорів Світового банку або урядів, які вони представляють

Дякуємо!